

Љиљана ЈУХАС-ГЕОРГИЕВСКА
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

ТЕОДОСИЈЕВО ЖИТИЈЕ СВЕТОГ САВЕ

Својим књижевним радом Теодосије Хиландарац повезује XIII и XIV век. О његовом животу врло мало се зна. Био је хиландарски монах и писац. Изнета је претпоставка да је он идентична личност са Теодором Граматиком, преписивачем, који је радио за Доментијана. Иако занимљива, она има мало реалних основа. Према другој хипотези (Владимир Мошин, Димитрије Богдановић), Теодосије је био угледни хиландарски јеромонах и старац који се помиње у хиландарским и светогорским актима из раздобља 1302–1327 (умро је око 1328).¹

Теодосије ствара у време краља Милутина, који се сматра једним од најсјајнијих владара из лозе Немањића. Амбициозан и енергичан, он је значајно проширио територију српске државе; допринео је њеном високом међународном угледу. Подигао је велики број манастира и цркава а заслужан је и за велику обнову манастира Хиландара. Сам је поседовао изузетан књижевни дар, који је испољио у својим повељама, нарочито у *Светостефанској* (издата између 1314. и 1316. године).

Теодосијево књижевно дело је обимно и жанровски разноврсно. Од њега потичу два житија (*Житије Светог Саве* и *Житије Светог Петра Коришког*), три службе (*Служба Светом Симеону*, *Служба Светом Сави* и *Служба Светом Петру Коришком*), неколико канона и *Похвала Светом Симеону и Светом Сави*. Теодосијева химнографска дела, према општој оцени, представљају сам врхунац српске црквене поезије. Ту је испољио своју снажну поетску имагинацију.

¹ В. Мошин, *Старац поп Теодосије и хиландарска „братија начелна”*, Јужнословенски филолог, 17, 1938–1939, стр. 189–200; Д. Богдановић, *Историја старе српске књижевности*. СКЗ, Београд, 1980, стр. 169.

Време постанка Теодосијевих дела није могуће са прецизношћу одредити. За *Житије Светог Саве* сматра се да је настало у последњој деценији XIII или на почетку XIV века. То је друго опширно дело прозног типа посвећено овом светитељу. Прво је написао Савин ученик, јеромонах Доментијан, четрдесетих или педесетих година XIII века.²

У уводу свога житија Светога Саве Теодосије открива да се писања прихватио по „заповести отачаској”, то јест по налогу свештеног сабора отаца или старца хиландарских.³

Доментијаново *Житије Светог Саве* било је првенствено намењено српском двору. Та чињеница утицала је у значајној мери на његова суштинска обележја. Иако садржи обимну грађу о Савином животу, његова доминантна карактеристика јесте осмишљавање више, божанске улоге овога јунака. Испољава се и тенденција ка симболичко-рефлексивној слојевитости, потенцирању духовних садржаја, учености. Током грађења Савиног лика Доментијан уноси бројне библијске паралеле и реално надилази елементима натприродног и божастеног. Такав житијни модел захтевао је од читалаца дубље богословско знање и напор у разумевању симболике и метафизичког слоја. Очигледно је постојала потреба за текстом који би непосредније представио живот и дело првог српског архиепископа.

Главни извор Теодосију био је Доментијан. Он је ту чињеницу нагласио у наслову („што је испричао преподобни Доментијан... а написао Теодосије”), али и у уводу свога житија. Овај писац више од свог претходника Доментијана актуелизује стварносни смисао, обичним детаљима враћа значај, наративну функционалност и привлачност. Савин лик из наддетерминантног и божанског преводи у реалан антрополошки систем. Преузетој грађи стваралачки приступа. Приповеда топлије и динамичније и житију обезбеђује занимљивост фабулирања. У његовом поступку често се јавља особено приповедачко опомињање на причу која се прича. Јован Деретић указао је на Теодосијев смисао за магистралне приповедачке потезе; он уме да у једној реченици заснује причу или да у своје казивање уведе нови догађај или личност. Поседује изразити смисао за оживљавање појединости.⁴ Теодосије снажно развија психолошки план, који је од великог значаја за карактеризацију главног али и других јунака.

У уводу Теодосије је врло јасно изложио своје схватање житијног жанра. За њега је житије свеопшти модел понашања, „трпеза” за све и

² Завршено је 1242/43. или 1253/54. године. Доментијан га је саставио боравећи у Савиној Карејској келији на Светој Гори.

³ О делу говоримо ослањајући се на превод Лазара Мирковића у књизи: Теодосије, *Житија*. Приредио Димитрије Богдановић. Данашња језичка верзија: Л. Мирковић и Д. Богдановић. Просвета-СКЗ, Београд 1988; *Житије Светог Саве* је на стр. 101–261. За превод садржан у овој књизи надаље користимо скраћеницу: ТеодЖСа.

⁴ Ј. Деретић, *Историја српске књижевности*. Нолит, Београд, 1983, стр. 82.

сваког појединачно. Житије је, по схватањима овога писца, „реч анђеоске хране”.⁵ Житијни јунак пример је остварене светости, па према томе и узор који се може опонашати.⁶ Сходно прокламованом начелу, Теодосије веома потанко и живо приповеда о Савином животу. Актуализује његово понашање, наглашава објективне детаље и изузетно обогаћује семантизам говора. Све делује логично и истовремено побуђује одређену емотивност и разумевање код читалаца/слушалаца. Постоје бројни примери који откривају пишчеву тежњу ка осветљавању психолошке стране свога (својих) јунака. Један од врло упечатљивих свакако је сцена у којој Растко доноси судбинску одлуку да напусти дотадашњи живот и да се замонаши. У њој је представљен сусрет између јунака и старог руског монаха који са другим монасима, а по Божјем провиђењу, долази на Немањин двор у време када се ту налази Растко.⁷ Сцена поседује драмски и психолошко-емотивни набој. Јунакове представе о монашком животу и суштинском смислу одрицања од световног у тим тренуцима се коначно уобличавају. Поред приповедачевих опсервација („гле, као Богом покренути, дођоше к његовим родитељима неки иноци из Свете Горе Атона...”; „јер ни тај монах не беше прост, него искусан у оном што је говорио; рекао бих, од Бога послан бејаше” и др.), веома је значајан управни говор јунака. Он је примерен ситуацији; током сцене битно се преображава и важно је средство карактеризације како самог Саве тако и његовог саговорника.⁸

⁵ Како указује Ернст Роберт Курцијус, метафорика јела и трпезе присутна је у књижевности још од античких времена. Пиндар за своје песништво са похвалом каже да оно доноси нешто за јело. Плаут и Цицерон употребљавају *epulae* („гозба”) метафорички. Курцијус сматра да је ипак за метафорику јела главни извор Библија. Међу средњовековним писцима који богато разрађују метафорику јела, посебно издваја Дантеа. Његов *Convivio* је гозба за све оне који су жедни знања, тог „хлеба анђела”. – Е. Р. Курцијус, *Европска књижевност и латинско средњовековље*. Превоо с немачког Јосип Бабић. Редакција превода Бранимир Живојиновић. СКЗ, Београд, 1996, стр. 226–232 (одељак: „Метафоре с јелима”)

⁶ Мишљење Розанова, засновано на руској рукописној традицији Теодосијевог *Житија Светог Саве*, да је Теодосије увод делом преузео из *Житија Светог Саве Освећеног* од Кирила Скитополског, византијског писца из VI века, у новије време озбиљно је доведено у сумњу. Димитар Кенанов, на основу свога истраживања, дошао је до закључка да је било заправо обрнуто. Наиме, он сматра да је непознати редактор укључио готово цео Теодосијев увод у предговор Кириловог *Житија Светог Саве Освећеног* – Д. Кенанов, *Славјанска метафрастика (с приложеним на житије за св. Сава Србски)*. Пловдив – Велико Търново, 2002; о запажањима Кенанова в. шире у раду Ирене Шпадијер: *Антички корени Теодосијеве поетике*. Зборник МС за књижевност и језик, 2010, vol. 58, бр. 2, стр. 249–260.

⁷ ТеодЖСа, стр. 105–107.

⁸ Опис Савиног сусрета са руским монахом унеколико подсећа на опис сусрета пустињака Варлаама и царевића Јоасафа, како је приказан у *Житију Варлаама и Јоасафа*, чији је аутор монах Јован из Манастира Светог Саве Освећеног. И у једном и у другом случају, саговорник је од Бога послат да поспешу духовни преображај јунака. Када је реч о Светом Сави, тада још младом Растку, задатак руског монаха је био да га усмери ка монашком животу. Када је реч о Јоасафу, пустињак је имао двоструки задатак: да приведе Јоасафа

Теодосијеве опсервације су непосредне и упечатљиве. У том смислу илустративан је пример када чланови потере после Растковог замонашења плачу гледајући у његову одбачену хаљину и праменове одсечене косе, а не у јунака, иако се он налази пред њима, на пиргу (кули). И одећа и коса симболизирају ранији, њима драги лик њиховог младог господара. Растко је тада већ Сава, у новој, монашкој одећи и изван њиховог света. У тексту плача евоцира се прошлост и истовремено подсећа на пропуштену прилику да младић буде враћен породици у свом првобитном обличју; риза, тј. хаљина, одећа и власи јесу средишњи симболи око којих се концентрише читав поетски смисао ламентације:

„А војвода са оним благороднима примивши одозго бачену ризу (хаљину) и чистотне власи са писмом, и положивши их пред себе, оплакиваху живог као мртвога, говорећи:

„О, невоље од тебе, господару, шта ово учини нама, јер грчи си нам сад после наласка него кад пре тога од нас побеже! О, наласка горег од губљења! О, ризо, жељенога, жељњима запаљење! Како да те понесемо? Како да те попут копља или оштра мача предамо родитељима и браћи? О, власи љубљене главе, срцу и очима привијане на утеху родитеља, како да вас попут омче овима дамо? О, дара што га носимо, пуна не радости већ плача, не весела већ ридана, како да те однесемо? Које ли ћемо уздарје примити? Каквим ли светлим одежама нас да обуку када су сами у жалосним и мрачним одежама?...”⁹

Поред Растка-Саве у житију се у значајној мери као књижевни јунак појављује и Немања-Симеон. Теодосије већ у наслову свога дела најављује да ће писати о Савиним подвизима у „пустињи”, тј. Светој Гори, са оцем. Већ овде је уграђена идеја сакралне симетрије, која је темељна идеја читавог житија. Када буде представљао заједничко Симеоново и Савино подвизавање у Светој Гори, писац ће их детерминисати као „добар пар под једним кровом”, који заједно станује, исто мисли и нада се истом, тј. виђењу самог Бога.¹⁰ Описујући однос између сина и оца у том времену, Теодосије истиче изузетну топлину и узајамно потпомагање:

„Труђаше се младић, саосећаше старац, јер подузимаше срцем многа клањања, падајући удовима сина свога, душом састрадаше у свеноћном распећу

хришћанству и да га крсти а потом и да га подстакне да се подвизава. И Сава и Јоасаф и пре самог сусрета жуде за променама; током разговора они се духовно преображавају и на те промене писци сугестивно указују. Након разговора Сава и Јоасаф доносе судбинску одлуку. И у једном и у другом делу изванредно је представљена сама атмосфера сусрета. Писци не скривају емоције својих јунака. – *Варлаам и Јоасаф*. Приредио и на савремени језик пренео Томислав Јовановић. Просвета–СКЗ, Београд, 2005, опис сусрета на стр. 46–115.

⁹ ТеодЖСа, стр. 114–115.

¹⁰ ТеодЖСа, стр. 132–133.

његову. Удвостручаваше младићеве трудове и постове за себе и за старца, а и старац удвостручаваше сузе и уздахе за себе и за младића.”¹¹

Веза између Саве и његовог оца и посмртно се одржава. Симеон се Сави јавља у сну, да га утеши и извести о добрима која је њему (Сави) Бог припремио.¹² Овде је, као и код Доментијана, унеколико оцртана Савина будућност (земаљски живот и посмртна судбина). Симеон код Теодосија систематичније предочава будуће догађаје, водећи рачуна о њиховој стварној хронологији (Сава ће најпре бити од Бога удостојен архиепископског положаја, затим ће утврђивати веру у своме отачаству а потом ће кренути на ходочашћа у Свете Земље). Пошто доврши приповедање о сновиђењу, Теодосије открива да је са Савом заправо говорио Небески, тј. Бог, у Немањином обличју.¹³ Коментаришући ово житијно место, Димитрије Богдановић је указао да је Теодосије одлично упућен у тананости православне теологије. По једном теолошком мишљењу, у визији се заправо не јавља непосредно дух умрлога, већ је то само његова „појава”, иза које може бити Бог, али и ђаво. У овом случају са Савом је говорио сам Бог („небески”).¹⁴ У сваком случају, ово житијно место заслужује темељнију богословску анализу. Теодосијев текст сугерише да је успостављена веза између умрлог Симеона и његовог сина Саве, преко посредника, самога Бога. Описи Симеоновог мироточења уверавају нас у његову „послушност” сину (када год то Сава затражи, Симеонове мошти почињу да точе миро).

Лик Светог Саве у делу се поступно изграђује. Он није монолитан као код Доментијана. За разлику од старијег писца, Теодосије у први план не истиче божанске већ људске црте Савине. Код њега је психолошки план доминантан. Писац је умногоме усредсређен на осећајни свет јунака и његов унутарњи живот. Одређеним поводима унеколико приказује његове душевне реакције. Теодосије наглашава чињеницу Божјег окриља, али истовремено и јунаков труд да досегне саме врхове духовне лествице.

Видно је пишчево настојање да мотивише Савине поступке. Одлуку да се замонаши овај Теодосијев јунак доноси у једном тренутку, али она није неочекивана. Знатно раније, током приказивања Растковог боравка у Хуму (управља том облашћу), писац у први план истиче његово све снажније окретање Богу.¹⁵ Указује да он све чешће прочитава божаствене књиге, црпећи из њих почетак премудрости, страх Божји. Теодосије настоји да створи утисак о све јачем јунаковом везивању за Бога. Он се све

¹¹ Исто, стр. 133.

¹² Исто, стр. 147–148.

¹³ „Небески је и говорио ово са њим у облику очеве појаве” ТеодЖСа, стр. 148.

¹⁴ Богдановићево тумачење дато је у његовим коментарима уз житије: Теодосије, *Житија*. Приредио Димитрије Богдановић. Просвета – СКЗ, Београд, 1988, стр. 324.

¹⁵ ТеодЖСа, стр. 104.

више („из дана у дан”) прихвата божаствене љубави, „огањ огњу додајући” жељом неситом. Растко сопственим расуђивањем спознаје пролазност славе и богатства и несталност сваке среће. Већ у овом раздобљу дохвата се *деснога пута*, тј. пута праведног богоугодног живота, који води у вечни живот. Јунаков духовни портрет писац довршава истичући његове врлине (добар, кротак, свима љубазан, ништељубив као мало ко други, монашки живот веома поштује, брижљив, итд.).¹⁶ Карактеристично је да су неке од њих (добар, кротак) и монашке.

Жеља да се замонаши код Растка се јавља у моменту када његови родитељи почињу да размишљају о његовој женидби.¹⁷ У овом погледу Растко наликује многобројним житијним јунацима. Своју жељу да напусти световни живот открива једино Богу. Теодосије брижљиво припрема опис Растковог сусрета са монасима на Немањином двору; ставља до знања да је Растко већ имао извесна сазнања о Атосу и монаштву. Наиме, док је боравио на очевом двору, сусретао је Светогорце који су долазили да би примили неопходну помоћ.¹⁸

Теодосије, такође, наговештава да је Бог, услишивши Расткову молбу, почео да му помаже. Он је подстакао Растка да из Хума дође на очев двор. Покренуо је и атоске монахе да се упуте у Србију.¹⁹ Божја воља је била да се међу њима нађе и један веома искусан, уз то и Рус, чији је језик Растко могао да разуме. Под духовним руководством овог монаха, Растко доноси неопозиву одлуку да све напусти и у потпуности се посвети Богу.²⁰

Као и Доментијан, и Теодосије говори о Савиној жељи да се већ на почетку свог монашког живота придружи светогорским пустињацима, најстрожим и најцењенијим подвижницима. За разлику од Доментијана, Теодосије настоји да укаже на Савине мотиве да постане пустињак. Према његовом казивању, код Саве се жеља за испосништвом јавила у време његовог ходочашћа по Светој Гори.²¹ Пошто се успео на врх Атоса (Атос је за Саву симбол самог подвижништва), он доживљава душевни преображај. Обузет је снажним емоцијама и на врху Атоса остаје читаву ноћ, чинећи коленопоклоњења и молећи се Богу из дубине свога срца. Радосним и топлим сузама натапа читаво место, захваљујући Богу што га је удостојио да се ту попне.²² Док обилази врх и усмерава поглед ка

¹⁶ Исто.

¹⁷ ТеодЖСа, стр. 104.

¹⁸ „Јер беше слушао о Светој Гори Атонској и о испосницима у њој, и о осталим местима пустињачким. Јер долажаху ка оцу његову одасвуд да приме што им је потребно...” ТеодЖСа, стр. 104.

¹⁹ ТеодЖСа, стр. 105.

²⁰ Исто, стр. 105–107.

²¹ О Савином ходочашћу: ТеодЖСа, стр. 116–118,

²² ТеодЖСа, стр. 117.

падинама планине и њеном подножју, Сава запажа станишта испосника. Чим сиђе са планине, он жели да их види. Пошто упозна њихов, строги и безметежни живот, он се диви њима, весели и узраста у души.²³ Савино дивљење преобраћа се у велику похвалу светогорским пустињацима.²⁴ Стиче се утисак да се писац на овом месту у потпуности идентификује са својим јунаком (кроз јунакову он износи и сопствену хвалу Атосу). Сава пустињаке види као истините Божје људе, који су се свега ослободили ради Бога. Њихова брига јесу молитве, сузе и непрекидно приањање умом к Богу. У високим горама настањени, они имају небо као цркву, а Христа у души изображеног гледају. Кроз Савину визуру, овде се сликовито говори о стаништима пустињака²⁵ и о њиховом животу у потпуној усамљености, оскудици, најстрожем посту²⁶ и сталној молитви.

Истичући снажно дејство посете пустињацима на Саву, Теодосије указује да је он, задивљен готово анђелским њиховим животом, *на хартији свога срца* записао и у својој души насликао све њихове напоре и бриге и њихову блажену обузетост Богом.²⁷

Примивши многе поуке од пустињака, молитву и благослов, Сава се враћа у манастир Ватопед. Мада жарко жели да и сам постане испосник, од игумана Ватопеда не добија благослов за то. Сава прихвата игуманову вољу, али се одаје ригорозном подвигу, у настојању да се овим путем приближи пустињацима („хлеба и воде оскудно је кушао”, изнуравајући „младосни цвет”; мрзнуо је од зиме и задовољавао се само худом власе-ницом; непрекидно је ишао бос).²⁸

Теодосије користи разноврсна средства у карактеризацији својих јунака. Значајну улогу имају посланице. Оне по правилу нису дуге нити су реторски обојене. Изузетак представља Савино писмо преминулом оцу, у коме се запажа снажније присуство епистоларне реторике.²⁹ Сава овим писмом позива оца да обнови точење мира у Студеници (он се тада налази у Хиландару и не жели да дође у Србију). Тражи од њега да изнова испољи

²³ Исто, стр. 118.

²⁴ Исто, стр. 117–118.

²⁵ „Једни становаху у реселинама стена и у пећинама земље, и на морској стени као птице савивши гнездо сеђаху, кишом и ветрима шибани, сунцем и врућином паљени, зимом и мразом мрзли” – ТеодЖСа, стр. 117.

²⁶ „убоги беху и ништи, без икакве удобности и пушења дима, немајући ништа што би крадљивци могли украсти осим потребног власеног рубља...Храна је њихова била по могућству, како чија, једни мало хлеба и ретко узимаху, а други плодовима дрвећа и растињем биља дивљега потребу задовољаваху. А пиће њихово бејаше из камена планинскога слатка текућа вода што гаси жеђ. И не бејаху порабоњени многим спавању...” ТеодЖСа, стр. 117–118.

²⁷ Исто, стр. 118.

²⁸ Исто, стр. 119.

²⁹ Писмо је на стр. 190.

своју очинску љубав према њему (Сави), и да га послуша духом својим (раније га је слушао телом). Теодосије, за разлику од Доментијана, негује комуникацијска и лирска својства писма; оно код њега има разнороднију функцију. Доследно настојећи да ефикасно приповеда, каткад наводи само основну поруку писма, оно што је од значаја за даљи ток радње.

Молитве имају значајну улогу о откривању духовног света јунака. Ипак оне нису онако честе и поетско-реторски обележене као код Доментијана. Лирски је интонирана Савина молитва изговорена у Студеници; он од Господа тражи да у Србији прослави свога угодника Немању као што је то нешто раније учинио на истоку (у Светој Гори).³⁰ Ослањањем на поједине псалмске стихове (нарочито на трећи стих 87. псалма), постигнута је снажна експресивност и визуелизација: „Боже, Спаситељу мој, послушај уздах мој и приклони ухо твоје ка мољењу слуге твојега”.³¹ У молитви Сава истиче значај мироточења за учвршћење вере у српском народу.

У индиректној карактеризацији свога главног јунака Теодосије користи бројна и разнолика средства: исказе и сведочења других јунака, похвале и похвална места, описе чуда, библијске паралеле, итд.

За оцену раног периода Савиног монашког живота од великог је значаја исказ његовог тадашњег духовника, старца Макарија.³² Он наглашава величину Савиног подвига (оставио је оца владара, земаљску славу и све красоте и прихватио сиромаштво Христа ради и живот са монасима). Указује на његове монашке врлине и његово велико милосрђе: „Богом послан, обилази пустињу и посећујући теши оне који Христа ради страдају у горама и пропастима и у пећинама”.³³

Завршну оцену о Сави писац препушта архиепископу Арсенију, Савином наследнику на архиепископском трону (она се јавља при крају дела). Арсеније Саву види као равноапостолног, од Христа дарованог учитеља, који је многе подвиге и безбројне напоре поднео за Српску Земљу. Њу је украсио црквама и краљевством, архиепископом и епископима и свима уставима и законима православља. Указујући на Савине заслуге, Арсеније настоји да подстакне тадашњег српског краља Владислава да организује пренос Савиних моштију у домовину.³⁴

Оцену о Сави дају и бројне истакнуте личности, цареви и краљеви, васељенски патријарси.

Теодосијева кратка похвала Светоме Сави као и његовом оцу, Светоме Симеону, садржана је у самом финалу житија.³⁵ Молитвено се обраћајући

³⁰ ТеодЖСа, стр. 164–165.

³¹ Исто, стр. 164.

³² Исто, стр. 122.

³³ Исто, стр. 122.

³⁴ ТеодЖСа, стр. 250.

³⁵ Исто, стр. 260–261.

обојици светих,³⁶ писац наглашава њихова добра дела, наводећи их у дугом низу: „Благопохваљујемо и проповедамо ваша добра дела за нас, православлa веру, од јереси ослобођење, истинито крштење, црква подизање, светитеља велелепоту, царско украшавање круном, народа узакоњење, ка покајању поучење, инока сабрање, ништих исхрану, сирочади смиловање, за живота и после смрти чуда дивна.”³⁷ Моли од њих заступство пред Богом и у биткама помоћ, отачаско милосрђе и свагдашњу милост.³⁸

У делу се сусрећу и похвале Немањи/Симеону. Једна потиче од Саве; интегрални је део његове посланице упућене оцу из Свете Горе.³⁹ Сава хвали Немањине заслуге; указује на његова добра дела током владавине.⁴⁰ Када је реч о овом јунаку, веома је важна похвала која пружа синтетички поглед на читав његов живот. Долази пре описа његовог боловања и потиче од писца.⁴¹ Посредством својеврсног каталога, ту се назначавају Немањини квалификативи. Један међу њима (*диван*) нарочито је апострофиран.⁴² Теодосије у видокруг уводи Немањине владарске врлине и заслуге.⁴³ Потом говори о Немањином напуштању престола, монашењу („крстоносно и неповратно за Христом пође”), странствовању (туђиновању) и подвизавању на Атосу. Помињући боравак у Светој Гори, Теодосије истиче да је Немања/Симеон постао ученик свога сина Саве, његов послушник и у пустињи сапосник. У завршници похвале говори се о Немањиној смрти и указује на то да је оставио добру успомену онима који хоће живот.⁴⁴

У житију Свети Сава се пореди са прекрасним Јосифом (Немања је други Јаков). Компариран је са Јованом Крститељем (у моменту када као архиепископ држи поуку народу), са Мојсијем (у епизоди са Стрезом, у приповедању о заустављању буре на мору) и др.

Житије започиње уводом/прологом. Потом се нижу житијни мотиви према уобичајеном редоследу (рођење јунака, крштење, детињство, младост, монашење, подвизавање итд.). У завршници је похвала, у форми молитвеног обраћања Сави али и његовом оцу Симеону.

³⁶ „О двојице богоизабрана, свети и дивни и свеблажени оци Симеоне и Саво [...]” ТеодЖСа, стр. 260.

³⁷ ТеодЖСа, стр. 261.

³⁸ Исто.

³⁹ Исто, стр. 125–126.

⁴⁰ Помињу се љубав према странама, брига за ниште.

⁴¹ ТеодЖСа, стр. 141–142.

⁴² „Симеон дивни [...] диван се показа храброшћу у земаљском војевању.” Теодосије уводи и квалификативе: слатки, делом изврсни, богоносни и богомудри, добар у свему.

⁴³ Када је реч о врлинама, Теодосије истиче Немањину храброст у војевањима, правду и побожност, милосрђе, ТеодЖСа, стр. 141–142. У заслуге овога владара убраја његово духовно просвећивање народа, подизање црква, изгнање јеретика и др., ТеодЖСа, стр. 142.

⁴⁴ ТеодЖСа, стр. 142.

Приповедање у делу се одвија уједначеним темпом. Приповедне целине писац по правилу довршава ауторским коментаром или поуком.

У делу постоје и одређени лирски слојеви (молитве, извесне посланице, плачеви, похвале).

Друго Теодосијево житије настало је свакако почетком XIV века; посвећено је испоснику Петру Коришком. Иако знатно краће од дела о Светом Сави, оно није мање занимљиво нити значајно. Уметнички експресивно представљен је изузетан подвиг овог испосника; снажно је заступљена фантастика.